

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่อ อาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์

Research and Development of youth networks for crime and victimization prevention through social media processes¹

สรศักดิ์ชัย โพธิ์สุวรรณ*
Sanchai Pothisuwan

Received: January 24, 2020 Revised: March 07, 2020 Accepted: March 31, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อการป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ของเด็กและเยาวชน ตามแนวคิดของทฤษฎีพันธะทางสังคม โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสารพลังทางบวกแบบจิตวิทยาสังคมในการป้องกันตนเองจากการเป็นผู้กระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นการประยุกต์วิธีการประชาสัมพันธ์และสร้างแรงจูงใจทางสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการสร้างเครือข่ายการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมผ่านสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เพื่อร่วมกันป้องกันตนเองและป้องกันการกระทำ ความผิดของเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางสังคมในยุคดิจิทัล

ผลจากการศึกษาพบว่า ด้านเชิงคุณภาพ มีการสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย โดยต้องเริ่มจากการสร้าง กิจกรรมหรือการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายบนสื่อสังคม ออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการรู้จักและการสร้างกระแสในโลกสังคมออนไลน์ ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการจึงมี การลงพื้นที่จัดกิจกรรมแบบเชิงรุกในลักษณะของกิจกรรม Road Show โดยการเข้าไปทำกิจกรรมในโรงเรียนต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมในส่วนกลางในลักษณะของงานมหกรรมเยาวชนพลังบวก เพื่อให้ความรู้และทักษะด้านการป้องกัน ตนเองจากการกระทำผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รวมไปถึงการรวบรวมทะเบียนเครือข่ายจากผู้เข้าร่วม กิจกรรมเพื่อต่อยอดและขยายผลการดำเนินงานในระยะต่อไป ส่วนผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี ความเห็นว่าข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือสัญลักษณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการกระทำ ความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีประโยชน์ในระดับมาก ในการศึกษาเชิง ปฏิบัติการจึงมีการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ด้านสื่อสารพลังใจเชิงบวกแก่เครือข่าย

คำสำคัญ: เครือข่ายเยาวชน, เด็กและเยาวชน, สื่อสังคมออนไลน์

¹ บทความนี้นำเสนอข้อมูลบางส่วนจากงานวิจัยการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อการป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ด.อ., อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการตำรวจ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Abstract

This study - the Research and development of youth networks for crime and victimization prevention through social media processes – aimed to study patterns of participation in activities or social interaction of children and youth. According to the concept of social bonding theory by using social media as a mean to communicate positive energy in the form of social psychology to protect oneself from committing an offense or becoming a victim of a crime. Public relations and giving incentives via social media have been executed by forming a network to create engagement through social media. Therefore, it is able to protect and prevent juvenile delinquency which related to social situations in this digital age.

The results of the study revealed that there was a network sustainability establishment, which initially started by creating activities or disseminating knowledge that promoted continuous interaction between networks on social media in order to create awareness and trends in the online society. In the workshop, the activity was proactively organized in the form of Road Show activities which provided activities in various school and also organized activities in forms of positive energy youth festival to provide knowledge and skills in protecting oneself from committing crimes and becoming a victim of crime, including collecting network registers from participants to build up and further expand the operating results. The quantitative study found that the sample group agreed that the text, images, videos and other medias which relating to the information on protecting oneself from committing an offense or becoming a crime victim published via social media were significantly useful at a high level The video media was produced as a symbol of inspirational positive communication to the network.

Keywords: Youth Network, Children and Youth, Social Media

บทนำ

ข้อมูลอัตราการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมายังมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะลดลงบ้างในปี พ.ศ. 2558 แต่ก็ถือว่าเป็นจำนวนที่ไม่มาก จึงเกิดคำถามขึ้นว่า เพราะเหตุใดเด็กและเยาวชนจึงหันกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก มาตรการการควบคุมของรัฐและกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสถานพินิจฯ ไม่มีความเข้มงวดหรือมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ หรือสังคมไม่ให้การยอมรับหรือช่วยเหลือฟื้นฟูหรือว่าเกิดจากตัวเด็กและเยาวชนเองที่ไม่มีความสำนึกผิด ไม่รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี ไม่มีความละอายต่อบาปและผลของกรรมที่กระทำลงไป (ตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงจำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำเมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่ถูกจับกุมส่งสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2554 – 2558

หน่วย : คดี

กรณี	ปี พ.ศ.				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนคดีที่ถูกจับกุม	35,049	34,276	36,763	36,537	33,121
จำนวนคดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	5,559	4,125	6,849	7,490	6,302
ร้อยละของคดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	15.86	12.03	18.63	20.50	19.03

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2561

จากสภาพปัญหาเยาวชนกระทำผิดซ้ำ แม้ที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นต่างๆ มากมาย แต่สถานการณ์นี้มิได้ลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ทั้งนี้ อาจเนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้ขาดภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจที่ตีมากเพียงพอ เมื่อออกจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน และกลับคืนสู่สภาพแวดล้อมเดิม จึงมีความเสี่ยงที่จะกลับมาทำความผิดซ้ำอีก กระบวนการปรับทัศนคติจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชน มีทฤษฎีทางอาชญาวิทยาหลายทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ทราวิส เฮอร์ชี (Travis Hirschi) ก็เป็นหนึ่งในนักอาชญาวิทยาผู้มีชื่อเสียงที่ได้นำเสนอทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bonding Theory) เพื่ออธิบายถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่บุคคลจะไม่ประกอบอาชญากรรม โดยเชื่อว่าบุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม เนื่องจากมีความผูกพัน รักใคร่ ห่วงใยต่อความรู้สึกของคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในครอบครัว (Attachment) การถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามครรลองครองธรรมของสังคม (Commitment) การได้ร่วมกิจกรรมกับสังคมหรือคนรอบข้าง (Involvement) และการมีความเชื่อในค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม (Belief) (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558, หน้า 253-255) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการที่สร้างพลังอำนาจให้กับจิตใจของบุคคล ที่พร้อมจะควบคุม หน่วงเหนี่ยว ยับยั้ง ทักห้าม มีให้ตนเองกระทำผิด (ชาญคณิต ก. สุริยะมณี, 2554, หน้า 58)

ปัจจุบันการเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากอดีต เนื่องจากกระแสของโลกยุคดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสื่อสารและการมีกิจกรรมร่วมกันผ่านสื่อโซเชียลมีเดียจึงกลายเป็นช่องทางที่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างกว้างขวาง

จากผลสำรวจในประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประมาณ 57 ล้านคนเป็นผู้ใช้โซเชียลมีเดียประมาณ 51 ล้านคน จำแนกเป็น เฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งมีผู้ใช้งานที่สุดถึงร้อยละ 75 รองลงมาคือ ยูทูบ (Youtube)

ร้อยละ 72 Line ร้อยละ 68 FB Messenger ร้อยละ 55 และ Instagram ร้อยละ 50 ตามลำดับ สำหรับในกลุ่มเด็กและเยาวชนจากการรวบรวมข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15 - 24 ปี มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่ากลุ่มอื่น จากร้อยละ 39.7 ในปี พ.ศ. 2550 เป็นร้อยละ 51.9 ในปี พ.ศ. 2554 และคาดว่าจะการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มวัยรุ่นนี้จะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่นเดียวกับผลการสำรวจพฤติกรรมบริโภคสื่อของวัยรุ่นของบริษัท ซินโนเวต จำกัด ซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มอายุ 15 - 24 ปี ในหลาย ๆ ประเทศในแถบเอเชีย พบว่า วัยรุ่นไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึง 3.1 ชั่วโมงต่อวัน (ขวัญข้าว พลเพชร และเบญจพร ตันตสุติ, 2559)

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันวัยรุ่นใช้เวลาไม่น้อยไปกับอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งคณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าน่าจะนำอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่อของเด็กและเยาวชน ดังนั้น จึงมีคำถามในการวิจัยที่ต้องการศึกษาว่า อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายป้องกันการกระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนได้อย่างไร และกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันโดยใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์แก่เด็กและเยาวชนเพื่อไม่ให้กระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ควรมีรูปแบบอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแกนนำเด็กและเยาวชนในการสร้างเสริมพลังใจเชิงบวกแก่เครือข่ายการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์
3. เพื่อการพัฒนาแนวทางดำเนินงานของเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้
 - 1.1 กลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) เด็กและเยาวชนที่เป็นเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่เข้าร่วมกิจกรรม Road show ด้านการสื่อสารพลังทางบวกแบบจิตวิทยาสังคมในการป้องกันตนเองจากการเป็นผู้กระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในโรงเรียนต่าง ๆ
 - 1.2 กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)
 - (ก) ตัวแทนข้าราชการตำรวจที่รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์การดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม จากสถานีตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9
 - (ข) ตัวแทนแกนนำเครือข่ายภาคประชาชนด้านการป้องกันอาชญากรรมของสถานีตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9
 - (ค) ตัวแทนแกนนำเครือข่ายเด็กและเยาวชนด้านการป้องกันอาชญากรรมจากสถานศึกษาและชุมชนในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับทัศนคติและองค์ความรู้ด้านการป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำที่ผิดกฎหมายและเทคนิคในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยเมื่อได้องค์ความรู้จากการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งจะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับองค์ความรู้ เทคนิค และวิธีการ ในการสร้างเครือข่าย โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับทัศนคติและองค์ความรู้ด้านการป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำที่ผิดกฎหมายและเทคนิคในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยเมื่อได้องค์ความรู้จากการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และดำเนินการสร้างเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ตามเป้าประสงค์ที่กำหนดแล้ว จะกำหนดให้มีการจัดกิจกรรม Road show ด้านการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยเชิญตัวแทนเด็กและเยาวชนเครือข่ายจากสถานศึกษาและชุมชนในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9 จำนวน 385 คน ที่มีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อทำการประเมินและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

การได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดอย่างน้อย 385 คนข้างต้น คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการคัดเลือกจากเด็กและเยาวชนเครือข่ายเยาวชนพลังบวกที่เป็นสมาชิกในสื่อสังคมออนไลน์ของโครงการจากสถานศึกษาและชุมชนในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9 โดยมีกิจกรรม Road show ด้านการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเป็นสื่อกลาง และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) แล้วนำมาวิเคราะห์ตามข้อตกลงเบื้องต้นและขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการประมวลผลทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการวัดระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

เมื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดให้มีการแปลผลการวิเคราะห์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 แสดงว่า มีการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แสดงว่า มีการมีส่วนร่วมในระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แสดงว่า มีการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แสดงว่า มีการมีส่วนร่วมในระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แสดงว่า มีการมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์รูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ พบว่า การนำจุดแข็งของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการสอดส่องดูแลหรือสร้างการรับรู้และแรงจูงใจในการป้องกันภัยจากอาชญากรรมให้กับเด็กและเยาวชน นับเป็นความท้าทายที่สอดคล้องกับพลวัตของสังคมในยุคแห่งการสร้างความพลิกผัน (Disruptive Technologies) เนื่องจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับการศึกษาเชิงปริมาณที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้เวลาไปกับการเล่นอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่อวันเฉลี่ย 7 ชั่วโมง 25 นาที ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม อายุ ผลการเรียนรู้ และเงินค่าขนมที่ได้รับต่อวัน

ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	สูงสุด (Maximum)	ต่ำสุด (Minimum)
อายุ	15.14 ปี	1.39	18 ปี	12 ปี
ผลการเรียนเทอมล่าสุด	3.13	0.61	4.00	1.47
เงินค่าขนมที่ได้รับต่อวัน	109.71 บาท	56.79	1,000 บาท	20 บาท
ระยะเวลาการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่อวัน	7.25 ชั่วโมง	4.58	19 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง
n = 607				

การสร้างเครือข่ายและการรวบรวมสมาชิกเครือข่ายอาจต้องมีสื่อกลางในการเชื่อมโยงผู้สนใจให้เข้ามาเป็นกลุ่มเดียวกันแม้จะอยู่ในคนละพื้นที่ ซึ่งผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า สื่อกลางที่ได้รับความนิยมและเข้าถึงเยาวชนได้มากที่สุด คือ สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก โดยนอกจากจะเป็นช่องทางที่จะสามารถรวบรวมสมาชิกเครือข่ายได้แล้ว ยังสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรม หรือถ่ายทอดพลังใจด้านการป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางนี้ได้ ในขณะที่ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการเล่นมากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก ร้อยละ 61.94 รองลงมาคือ ยูทูบ ร้อยละ 50.25 นอกจากนี้ยังพบว่าช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์เพื่อการสร้างพลังใจเชิงบวกด้านการป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม คือ เฟซบุ๊ก ร้อยละ 76.28 รองลงมาคือ ยูทูบ ร้อยละ 32.95

2. การศึกษากระบวนการสร้างแกนนำเด็กและเยาวชนในการสร้างเสริมพลังใจเชิงบวกแก่เครือข่ายการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์

การศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า กระบวนการสร้างแกนนำเด็กและเยาวชน ต้องเริ่มจากการคัดเลือกตัวแทนจากโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อรับการถ่ายทอดทักษะความรู้และเพิ่มพูนศักยภาพด้านภาวะผู้นำผ่านกิจกรรมในลักษณะของกิจกรรมค่าย หลังจากนั้นจึงมอบหมายภารกิจเพื่อให้กลับไปสานต่อกิจกรรมกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในโรงเรียนหรือในชุมชน

กระบวนการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ค้นพบจากการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การรวบรวมสมาชิกเด็กและเยาวชนให้เข้ามาเป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อให้การสื่อสารองค์ความรู้และพลังใจเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม โดยการสร้างเครือข่ายและการรวบรวมสมาชิกเครือข่ายต้องมีสื่อกลางในการเชื่อมโยงผู้สนใจให้เข้ามาเป็นกลุ่มเดียวกันแม้จะอยู่ในคนละพื้นที่ เช่นเดียวกับการศึกษาเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 1.05) และการเชิญชวนเพื่อนหรือคนรู้จักอื่น ๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายเยาวชน ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = 0.98) เพื่อการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ในระดับมาก

3. การพัฒนาแนวทางดำเนินงานของเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย ต้องเริ่มจากการสร้างกิจกรรมหรือการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการรู้จักและการสร้างกระแสในโลกสังคมออนไลน์ เพราะเมื่อเครือข่ายได้รับการกล่าวถึงและมีการขยายขอบเขตไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่กว้างออกไป จะเกิดการติดตามและการส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการจึงมีการลงพื้นที่จัดกิจกรรมแบบเชิงรุกในลักษณะของกิจกรรม Road Show โดยการเข้าไปทำกิจกรรมในโรงเรียนต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมในส่วนกลางในลักษณะของงานมหกรรมเยาวชนพลังบวก เพื่อให้ความรู้และทักษะด้านการป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รวมไปถึงการรวบรวมทะเบียนเครือข่ายจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อต่อยอดและขยายผลการดำเนินงานในระยะต่อไป

ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือสัญลักษณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.92) ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการจึงมีการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ด้านสื่อสารพลังใจเชิงบวกแก่เครือข่าย โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บริหารจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ข้าราชการตำรวจต้นแบบจากสถานีดำรวจ และตัวแทนเครือข่ายเยาวชนพลังบวกจากโรงเรียนต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 12 ตอน รวมถึงการประกวดหนังสือสั้นเพื่อสะท้อนถึงบทบาทของเยาวชนในการสื่อสารมุมมองเกี่ยวกับอาชญากรรม โดยสื่อสร้างสรรค์เหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และเว็บไซต์ ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่กิจกรรมและสื่อสร้างสรรค์ต่าง ๆ

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์รูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ พบว่า การนำจุดแข็งของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการสอดส่องดูแลหรือสร้างการรับรู้และแรงจูงใจในการป้องกันภัยจากอาชญากรรมให้กับเด็กและเยาวชนนับเป็นความท้าทายที่สอดคล้องกับพลวัตของสังคมในยุคนี้ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับการศึกษาเชิงปริมาณที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้เวลาไปกับการเล่นอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่อวันเฉลี่ย 7 ชั่วโมง 25 นาที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทริกา วงศ์นันทน์ (2557) ที่พบว่า อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อเด็กและเยาวชนไทย และสามารถส่งผลกระทบในทางลบได้เช่นกัน ทั้งในเรื่องของเชิงพฤติกรรมที่เกิดจากการเลียนแบบที่ไม่เหมาะสม ทั้งเรื่องของการติดสื่อสังคมออนไลน์ และงานวิจัยของ บุนหา ชัยสุวรรณ และคณะ (2561) ที่พบว่า เด็กและเยาวชนอายุ 10 - 19 ปี มีการใช้ติดต่อกันเฉลี่ยเกือบชั่วโมงครึ่งและใช้ต่อเนื่องโดยไม่ทำอย่างอื่นนานสุดถึงเกือบสองชั่วโมง

ดังนั้น หากใช้โอกาสที่เด็กและเยาวชนมีการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์กันอย่างแพร่หลายมาเป็นจุดแข็งในการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านการป้องกันอาชญากรรม ย่อมสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างได้อย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่

อีกหนึ่งประเด็นที่สะท้อนสนับสนุนการนำจุดแข็งของสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการที่ข้อได้เปรียบที่ในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ไม่ใช่เรื่องยุ่งยากซับซ้อนอีกต่อไป เพราะความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านอุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นอุปกรณ์ในชีวิตประจำวันที่ผู้คนทุกเพศทุกวัยสามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้โดยสะดวก โดยผลการศึกษาในเชิงปริมาณ พบว่า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เยาวชนใช้ในการเล่นอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ได้แก่ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ร้อยละ 84.35 รองลงมาคือคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ ร้อยละ 14.49 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุนหา ชัยสุวรรณ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร (2561) ที่พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อใหม่ของวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-19 ปี เปิดรับสื่อใหม่ประเภทไลน์และเฟซบุ๊กผ่านสมาร์ตโฟนมากที่สุด

2. การศึกษากระบวนการสร้างแกนนำเด็กและเยาวชนในการสร้างเสริมพลังเชิงบวกแก่เครือข่ายการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายป้องกันการกระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน พบว่า ต้องเริ่มจากการสร้างความไว้วางใจให้เด็กและเยาวชนเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นอันดับแรก หลังจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งโรงเรียน หน่วยงานตำรวจ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทด้านการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชนจากอาชญากรรม อาจต้องมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจและแรงดึงดูดให้เด็กและเยาวชนมารวมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ที่น่าสนใจ และคอยสอดแทรกการให้ความช่วยเหลือหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายของอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ไปพร้อมกัน นอกจากนี้ ข้อมูลจากการศึกษาเชิงปริมาณสะท้อนให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนไม่มีเพื่อนในอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นครูหรือสมาชิกในครอบครัวและญาติ ๆ เลย ร้อยละ 9.23 และมีเพื่อนที่เป็นบุคคลที่ไม่รู้จักเลย ร้อยละ 8.80 ดังนั้น จึงต้องมีการเข้าถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองให้มากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยของ เทิดเกียรติ วงศาโรจน์ (2558) พบว่า รูปแบบการสร้างเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ต้องได้รับความร่วมมือในการพัฒนาจากผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของการสร้างแกนนำเครือข่ายจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ประการสำคัญที่ขาดไม่ได้คือการมอบสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นแกนนำเครือข่าย เพื่อให้แกนนำทุกคนในทุกพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจและมีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) ที่มองว่า บุคคลจะมีความเคารพ ยอมรับ และรู้สึกดีต่อตนเอง เมื่อสามารถใช้ความรู้ความสามารถในการกระทำการสิ่งใด ๆ ได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อการมีความเชื่อมั่นในตนเองและใช้ชีวิตอยู่อย่างมีจุดมุ่งหมาย

เมื่อกระบวนการสร้างแกนนำเครือข่ายดำเนินการไปตามแนวทางที่กำหนดและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์แล้ว ประการต่อมาคือการพิจารณาถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเป็นเครือข่ายในการรับการส่งต่อพลังใจหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่แกนนำเครือข่ายต้องขับเคลื่อน โดยจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า จะต้องมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามพฤติกรรมและลักษณะแวดล้อมของบริบททางสังคมออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กชาย กลุ่มเด็กหญิง และกลุ่มเด็กด้อย เพื่อประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจและการเห็นคุณค่าในชีวิตให้สามารถเข้าใจได้ว่าเยาวชนแต่ละกลุ่มจะต้องได้รับการกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจที่เหมาะสมอย่างไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ของ อภิษฎา พลดิษฐ์วงศ์ และคณะ (2559) ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะมีความเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่และกัญชาสูง โดยลักษณะนี้จะปรากฏในวัยรุ่นเพศชายเท่านั้น ส่วนวัยรุ่นที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจจะมีแนวโน้มการสูบบุหรี่และกัญชาต่ำที่สุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยที่พบว่า เยาวชนที่มีการศึกษามีความตระหนักในคุณค่าตนเองและมีความสามารถด้านปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ

สำหรับการสร้างเสริมพลังใจเชิงบวก พบว่า ในกลุ่มเด็กด้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ตรงด้านการกระทำผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ควรเน้นการสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวกและการปรับกระบวนการทัศนด้านความตระหนักในคุณค่าของชีวิต เพื่อลดความรู้สึกของการถูกตีตราหรือโอกาสในความคิดที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยส่งเสริมให้มีบทบาทด้านการถ่ายทอดเรื่องราวเพื่อเป็นอุทาหรณ์แก่คนอื่น ๆ ทั้งแบบเผชิญหน้าหรือผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธรา สินลอยมา และคณะ (2560) ที่พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำมีทัศนคติต่อคุณค่าชีวิตของตนเองในอดีตในเชิงลบอันเนื่องมาจากความล้มเหลวของชีวิต แต่เมื่อได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ฝึกฯ ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีความตระหนักในคุณค่าชีวิตอยู่ในระดับมากทั้งในด้านความสามารถ ความสำคัญของตนเอง ความสำเร็จในชีวิต และการเห็นคุณค่าในตนเอง

การสร้างเสริมพลังใจเชิงบวกในกลุ่มเด็กด้อยซึ่งเป็นกลุ่มมีทัศนคติและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พบว่า ควรเน้นการเปิดพื้นที่สำหรับการแสดงออกในทางที่เหมาะสม ส่งเสริมการสร้างทัศนคติเชิงบวกและเพิ่มความตระหนักในคุณค่าของตนเองให้มากขึ้น สร้างความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจระหว่างกันให้เกิดขึ้นเพื่อลดปัญหาการรังแกกัน รวมถึงการกำกับติดตามโดยใกล้ชิดทั้งจากผู้ปกครอง ครู หรือกลุ่มเพื่อนในมิติของการเสริมสร้างพันธะทางสังคม เพื่อป้องกันการถูกชักนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระดับที่รุนแรงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันตฤกษ์ บุญช่วย และคณะ (2562) ที่พบว่า การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนมาจากสาเหตุที่สำคัญ คือ การขาดพันธะผูกพันทางสังคมหรือสภาวะกดดันจากสิ่งแวดล้อม จนเกิดเป็นภาวะล่าถอยหาทางออกของปัญหาด้วยตนเองไม่ได้

ในส่วนของการเสริมสร้างพลังใจทางบวกในกลุ่มเด็กด้อยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานทางด้านการขัดเกลาทักษะสังคมที่ดีพอสมควร มีความตระหนักในคุณค่าชีวิตและการตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตที่แน่นอน และมีความพร้อมทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และระดับสติปัญญาที่จะสามารถแยกแยะและขังใจได้ตรงต่อถึงผลเสียของการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ พบว่า สามารถสร้างกระบวนการด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจได้ทุกรูปแบบ

และยังสามารถส่งเสริมให้เป็นผู้ขับเคลื่อนและส่งต่อพลังใจเชิงบวกแก่เยาวชนกลุ่มอื่นๆ ได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณวิมล คงวิชัย (2556) ที่พบว่า การให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นสถาบันแรกในการสร้างพฤติกรรมหรือหล่อหลอมพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี รวมไปถึงสถาบันอื่น ๆ เช่น สังคม ชุมชน และสถาบันศาสนา ก็ล้วนเป็นรากฐานสำคัญในการช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี และเลือกการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

กระบวนการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ค้นพบจากการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การรวบรวมสมาชิกเด็กและเยาวชนให้เข้ามาเป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อให้การสื่อสารองค์ความรู้และพลังใจเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม โดยการสร้างเครือข่ายและการรวบรวมสมาชิกเครือข่ายต้องมีสื่อกลางในการเชื่อมโยงผู้สนใจให้เข้ามาเป็นกลุ่มเดียวกันแม้จะอยู่ในคณะพื้นที่ เช่นเดียวกับการศึกษาเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ($x = 3.47$, $S.D. = 1.05$) และการเชิญชวนเพื่อนหรือคนรู้จักอื่นๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายเยาวชน ($x = 3.51$, $S.D. = 0.98$) เพื่อป้องกันการกระทำผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ในระดับมาก ซึ่งเป็นเครือข่ายที่สอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่ายที่มีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ที่อธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งเหตุผลหลักที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจ คือ แต่ละฝ่ายต้องมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกันหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้การศึกษาเชิงคุณภาพยังพบว่า การสร้างแรงกระตุ้นและแรงผลักดันให้เกิดการขยายเครือข่ายไปอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก โดยต้องมีการลงพื้นที่เข้าไปจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชนนั้นโดยตรง เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้รับประโยชน์ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งผู้ที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนให้กิจกรรมประสบความสำเร็จได้ คือ ผู้บริหารและคณะครูของแต่ละโรงเรียน เพราะจะเป็นผู้ที่สามารถประสานงานกับตัวแทนนักเรียนหรือนักเรียนคนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี โดยผลการศึกษาเชิงปริมาณด้านข้อมูลสนับสนุนการเข้าไปจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือพื้นที่ต่าง ๆ พบว่า กิจกรรมที่จะสร้างพลังใจเชิงบวกด้านการป้องกันตนเองจากการกระทำผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมให้แก่เยาวชนได้ดีที่สุด คือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรม ร้อยละ 40.20 โดยบุคคลที่ควรเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมควรเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหาร ร้อยละ 41.68 และลักษณะของกิจกรรมที่น่าสนใจมากที่สุดคือการฝึกศิลปะป้องกันตัว ร้อยละ 30.64 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนที่ 1 ของกระบวนการสร้างเครือข่ายที่ต้องมีการสำรวจความสนใจเพื่อนำมาจัดตั้งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกัน ส่วนกรณีที่ไม่มียุทธศาสตร์ผู้นำของกลุ่มที่เข้มแข็งไปพูดคุยจะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มใหม่ที่ง่ายและเร็วขึ้น

3. การพัฒนาแนวทางดำเนินงานของเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ในการป้องกันการกระทำผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย ต้องเริ่มจากการสร้างกิจกรรมหรือการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการรู้จักและการสร้างกระแสในโลกสังคมออนไลน์ เพราะเมื่อเครือข่ายได้รับการกล่าวถึงและมีการขยายขอบเขตไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่กว้างออกไป จะเกิดการติดตามและการส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการจึงมีการลงพื้นที่จัดกิจกรรมแบบเชิงรุกในลักษณะของกิจกรรม Road Show โดยการเข้าไปทำกิจกรรมในโรงเรียนต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมในส่วนกลางในลักษณะของงานมหกรรมเยาวชนพลังบวก เพื่อให้ความรู้และทักษะด้านการป้องกันตนเองจากการกระทำผิด

และการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รวมไปถึงการรวบรวมทะเบียนเครือข่ายจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อต่อยอดและขยายผลการดำเนินงานในระยะต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วม ตามองค์ประกอบสำคัญของการสร้างเครือข่าย ข้อที่ 7 ที่ต้องมีกิจกรรมปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ รับผลประโยชน์ ตลอดจนการประเมินผลเพื่อหาทางปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.92) ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการจึงมีการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ด้านสื่อสารพลังใจเชิงบวกแก่เครือข่าย โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บริหารจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ข้าราชการตำรวจต้นแบบจากสถานีตำรวจ และตัวแทนเครือข่ายเยาวชนพลังบวกจากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 12 ตอน รวมถึงการประกวดหนังสือสั้นเพื่อสะท้อนถึงบทบาทของเยาวชนในการสื่อสารมุมมองเกี่ยวกับอาชญากรรม โดยสื่อสร้างสรรค์เหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และเว็บไซต์ ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่กิจกรรมและสื่อสร้างสรรค์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท เวททำงานร่วมกัน (Collaboration Network) ซึ่งเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ต้องการความคิด ความรู้ และการต่อยอด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความภูมิใจที่ได้เผยแพร่สิ่งที่ตนเองรู้และทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ขั้นตอนต่อมาของการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายตามผลการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การสานต่อกันแบบรุ่นพี่รุ่นน้อง โดยให้ครูในแต่ละโรงเรียนเป็นผู้กำกับติดตาม ซึ่งครูจะเป็นผู้มีบทบาทในการสานต่อนโยบายด้านการสอดแทรกกิจกรรมของเครือข่ายเข้ากับกิจกรรมหลักของโรงเรียน ในขณะที่นักเรียนที่เป็นแกนนำจะมีบทบาทด้านการถ่ายทอดเทคนิควิธีและแนวทางการดำเนินงานให้กับรุ่นน้อง ๆ หรือกลับมาเป็นพี่เลี้ยงการดำเนินกิจกรรมในกรณีที่รุ่นพี่จบการศึกษาจากสถาบันไปแล้ว ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการจึงมีการรวบรวมทะเบียนแกนนำเครือข่ายเพื่อการประสานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการมอบประกาศนียบัตรแก่โรงเรียนและนักเรียนแกนนำ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการมีข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานเครือข่ายที่สมาชิกจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามจังหวะ โอกาส และประเด็นที่สนใจอย่างต่อเนื่อง โดยหัวใจสำคัญของเครือข่ายอยู่ที่กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันเป็นประจำ ซึ่งพัฒนาไปสู่การสานความสัมพันธ์ในเชิงคุณภาพและการวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาด้านกระบวนการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายในประการสุดท้ายตามการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า จะต้องมีการผลักดันให้เกิดผลกระทบในระดับนโยบายของประเทศและการสร้างข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการสร้างข้อตกลงความร่วมมือด้านการป้องกันอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือระหว่างหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยสามารถดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์ได้ในทุกกลุ่มเป้าหมาย แต่อาจต้องพิจารณาถึงข้อแตกต่างทางด้านเพศและระดับของการศึกษา เนื่องจากผลการศึกษาในเชิงปริมาณ พบว่า เพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันในเรื่องของความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเยาวชนป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.69$, $p = 0.01$) และมีความแตกต่างกันด้านการเชิญชวนเพื่อนหรือคนรู้จักอื่นๆ มาร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.69$, $p = 0.00$) เช่นเดียวกัน ในขณะที่การพิจารณาตามระดับชั้นการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและ

ตอนปลายมีความแตกต่างกันเกี่ยวกับความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเยาวชนป้องกันการกระทำความผิด และการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.05, p = 0.04$)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงยุติธรรม ควรสอดแทรกนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการดำเนินงานเชิงรุกที่ต้องพัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับพลวัตของสังคมในยุคของเทคโนโลยีแห่งการสร้างความพลิกผัน (Disruptive Technologies)

1.2 การทรงศึกษาธิการ ควรมีนโยบายสนับสนุนให้สถานศึกษาทั่วประเทศ ดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางกฎหมาย ทักษะการเอาตัวรอดจากสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือทักษะการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจเพื่อหลีกเลี่ยงการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดกฎหมายหรือเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ให้เป็นหนึ่งในกิจกรรมเสริมทักษะและพัฒนาผู้เรียน และผลักดันให้มีการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่มเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดต่างๆ เป็นศูนย์กลางการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งมีการสรุปและรายงานผลเสนอต่อกระทรวงเมื่อสิ้นปีงบประมาณ

1.3 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ควรมีมาตรการด้านการสอดส่องพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มเด็กและเยาวชน และวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมผ่านกิจกรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนข้อมูลให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน และส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อผ่านสื่อสร้างสรรค์และสื่อสังคมออนไลน์ที่น่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม รวมทั้งการพัฒนาทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้แก่ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสอดส่องดูแลนักเรียนไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จนอาจกลายเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือตกเป็นเหยื่อของผู้ไม่หวังดีได้

1.4 สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีนโยบายสนับสนุนให้ภารกิจด้านชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจในพื้นที่ต่าง ๆ มีการสร้างเครือข่ายภาคีระหว่างสถานีตำรวจ หน่วยงานราชการ หน่วยงานภาคเอกชน โรงเรียน และชุมชนในพื้นที่ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหาอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมพร้อมกับการมอบสัญลักษณ์ที่แสดงว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายตำรวจ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่กว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันของการเป็นอันหนึ่งอันเดียว การได้รับการยอมรับ และการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในชีวิตของเด็กและเยาวชน อันจะเป็นผลให้เกิดเกราะป้องกันทางจิตใจไม่ให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

2.1 สถานีตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 – 9 ควรนำข้อมูลเครือข่ายเยาวชนไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน ในภารกิจด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยเน้นการส่งเสริมบทบาทของแกนนำเยาวชนให้เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโครงการภายใต้นโยบายด้านชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจในแต่ละพื้นที่

2.2 โรงเรียนเครือข่ายหรือสถานที่ศึกษาที่สนใจ ควรมีนโยบายด้านการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ให้เป็นหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยอาจประสานงานกับสถานีตำรวจหรือหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ในการเชิญวิทยากรให้ความรู้หรือการเข้าศึกษาดูงานในหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม เช่น สถานีตำรวจ สถานีพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน และทัณฑสถาน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และทักษะประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความตระหนักในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 หน่วยงานที่มีบทบาทด้านการส่งเสริมการป้องกันตนเองจากปัญหาอาชญากรรมของเด็กและเยาวชน เช่น สถานีตำรวจ หน่วยงานสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หน่วยงานสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน เครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรประสานความร่วมมือกับโครงการฯ สำหรับการนำเสนอสร้างสรรค์ที่น่าสนใจเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีเครือข่ายเยาวชนพลังบวกเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อให้เกิดการขยายผลของกระบวนการด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการขยายขอบเขตของการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยอาจพิจารณาคัดเลือกพื้นที่สำคัญ ๆ ในแต่ละภูมิภาคเป็นศูนย์กลางการประสานและดำเนินงาน หรือให้มีการคัดเลือกแกนนำเยาวชนเครือข่ายในภูมิภาคต่าง ๆ เข้ามาฝึกอบรมและรับนโยบายการดำเนินงานจากส่วนกลางไปดำเนินการขยายผลต่อในพื้นที่ และให้มีการติดตามประเมินผลจากส่วนกลางอย่างต่อเนื่อง

3.2 ควรต่อยอดกระบวนการดำเนินงานในลักษณะของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังจะได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกอบรม หรือกลุ่มที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติ เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการแสดงออกและส่งเสริมการสร้างคุณค่าชีวิตในเชิงบวก ให้ได้รับการยอมรับและเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกับสังคมทั่วไป ซึ่งจะเป็นการลดการแบ่งแยกตีตราและการคืนเยาวชนคนดีสู่อ้อมกอดของสังคมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญข้าว พลเพชร และ เบญจพร ตันตสุติ. (2559). ความภาคภูมิใจในตนเองและพฤติกรรมการติดเฟซบุ๊กของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญคณิต ก.สุริยะมณี. (2554). ทฤษฎีอาชญาวิทยาร่วมสมัยกับการวิจัยทางด้านอาชญาวิทยาในปัจจุบัน. นนทบุรี: หินทรายการพิมพ์.
- บุหงา ชัยสุวรรณ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อใหม่ของวัยรุ่นอายุระหว่าง 10 – 19 ปี. วารสารการสื่อสารและการจัดการ มหาวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน. วารสารพยาบาลทหารบก วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก.
- เทิดเกียรติ วงศาโรจน์ (2557). การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายปฏิบัติชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรา สีนลอยมา (2560). การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม. สำนักงานทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พรชัย ชันดี, ฤทธิพงษ์ พุดระกุล และ จอมเดช ตรีเมฆ. (2558). ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. (2560). Proceeding บทความวิจัย งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เปเป่ เน็ต.
- วรรณวิมล คงวิชัย. (2556). ปัจจัยทางด้านความผูกพันทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด เกี่ยวกับยาเสพติด: กรณีศึกษาผู้ต้องขังชายชาวมุสลิมในชายแดนใต้. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 24(2), เมษายน - มิถุนายน 2556.
- สันทกฤษณ์ บุญช่วย และ จตุพร ธีราภรณ์. (2562). การศึกษาพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนผ่านบทละครเรื่อง “เลือดข้นคนจาง”. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. สถิติคดีย้อนหลังระหว่าง ปี พ.ศ. 2553 – 2558. สืบค้น ธันวาคม 20, 2561, จาก <http://www.djop.go.th/stat/statbetween2008-2011>.
- อภิษฐา พุดวิรวงศ์ และคณะ. (2559). ความตระหนักในคุณค่าตนเองของเยาวชนในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: วชิรสารการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช.